

NÖF

Nemzeti Örökségvédelmi
Fejlesztési Nonprofit Kft.

MŰ

Károlyi-kastély, Füzérradvány
Ingyenes kiadvány

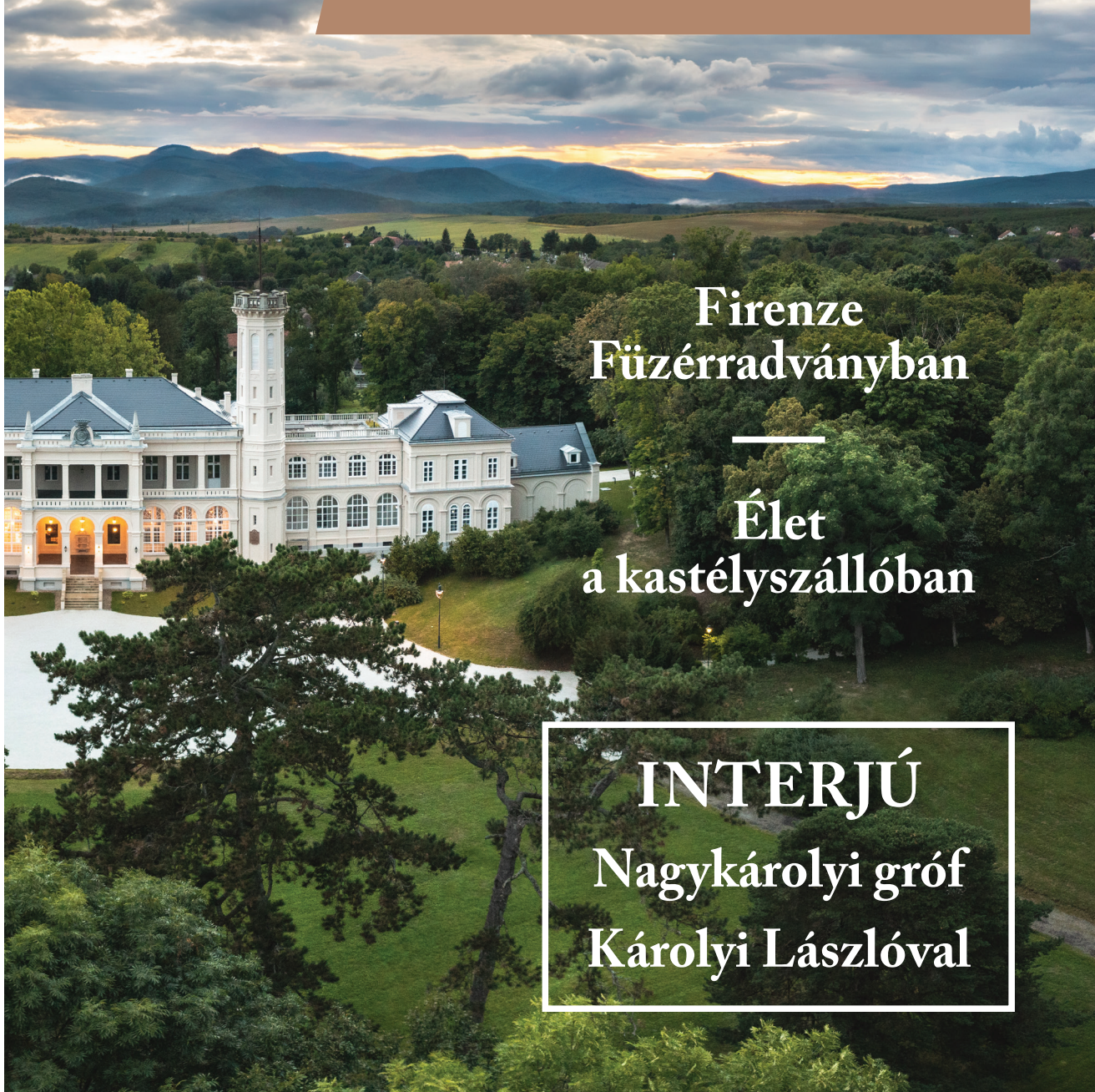
Kastély- és Vármagazin különszám

emlék

Múltunk
jelen időben

NEMZETI KASTÉLYPROGRAM
ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM

Firenze
Füzérradványban

Élet
a kastélyszállóban

INTERJÚ
Nagykárolyi gróf
Károlyi Lászlóval

LÁTOGASSON EL HELYSZÍNEINKRE!

DÉG, FESTETICS-KASTÉLY KASTÉLYPARK

A kastélyfelújítás ideje alatt a park látogatható.

EDELÉNYI KASTÉLYSZIGET

FÜZÉRRADVÁNY, KÁROLYI-KASTÉLY

ISZKASZENTGYÖRGY, AMADÉ-BAJZÁTH-PAPPENHEIM-KASTÉLY

NÁDASDLADÁNY, NÁDASDY-KASTÉLY

OROSZLÁNY-MAJKPUSZTA, KAMALDULI REMETESÉG

OZORA, PIPO-VÁRKASTÉLY

PÉCEL, RÁDAY-KASTÉLY

PÉCS, IDRISZ BABA TÜRBÉJE

SIROKI VÁR

SOMOGYVÁR, SZENT LÁSZLÓ NEMZETI EMLÉKHELY

TATA, ESTERHÁZY-KASTÉLY

VÉRTESSZENTKERESZT, BENCÉS APÁTSÁGI ROMOK

A helyszínek nyitvatartásával kapcsolatban kérjük, érdeklődjön a nof.hu weboldalon. A Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram felújítási munkálatairól további információt az nkvp.hu oldalon talál.

Múltunk
jelen időben

NEMZETI KASTÉLYPROGRAM
ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM

Felelős kiadó: NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

Főszerkesztő: Woth Zsófia

Fotó: Kovács Zoltán

Elérhetőségek: 1113 Budapest, Daróczy út 3.
info@nofnkft.hu
+36 70 507 6191

A NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.
a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram koordinátora.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

Füzérradvány büszkesége

Újra vendégeket fogad a Károlyi-kastély

■ A megújult füzérradványi Károlyi-kastély

A Nemzeti Kastélyprogram keretében 2018-ban kezdődött meg a füzérradványi Károlyi-kastély átfogó rekonstrukciója és fejlesztése. A 2021-ben befejeződött munkálatokat számos korábbi fázis előzte meg, az első falkutatásokat például 1995-ben végeztek el az épületben. 1997-ben építéstörténeti kutatás készült, majd 1996–2002 között részlegesen felújították a déli szárnyat. A megújult részeket múzeumként tették látogathatóvá. A park átfogó rekonstrukciója 2013–2015 között történt

meg, ekkor helyreállították az egykori térszerkezetet és a vízrendszert, majd a közel 100 hektárnyi területen kialakították a nagy halastavat. 2015–2016 között pedig elkészültek azok az építéstörténeti, régészeti, festőrestaurátori és egyéb dokumentációk is, amelyek alapján a kastély teljes körű felújítását elvégeztük a Nemzeti Kastélyprogram keretében – foglalta össze a jelenlegi fejlesztés előzményeit **Glázer Tamás, a NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési NKft. ügyvezető igazgatója.**

Kívül-belül megszépült az épület

A jelen fejlesztés első fázisában azok a terek újultak meg, amelyek korábban már múzeumként funkcionáltak. A következő szakaszban a teljes tetőszerkezet és a külső homlokzatok születtek újjá. A kastély visszanyerte az archív felvételekről ismert színét is. Megtörtént a falak talajmenti szigetelése, de a kórházi időkben beüvegezett loggiát is visszaállítottuk eredeti, nyitott formájára. A célunk az volt, hogy minden olyan építészeti, belsőépítészeti elemet, amely restaurálható volt, a szakemberek megőrizték, és a nagyközönség számára bemutatható állapotba hozzák. Így például archív fotóknak és **Rédai Zsolt** munkatársunk értékmentő munkájának köszönhetően születhetett újjá – a megőrzött minták alapján – több helyiség parkettázása. Szintén ennek eredményeként sikerült restaurálni és visszahelyezni a márványfürdőszobák csaptelepeinek „hideg-meleg” feliratos plakettjeit, de a kastély szálloda időszakából fennmaradt sarvast formáló karos lámpáit is ezert láthatják ma a látogatók.

Az eredeti főbejáraton lépünk be

A látogatói útvonalat úgy alakítottuk ki, hogy a keleti oldal történeti főbejáratát újra megnyitottuk. Innen érhető el a földszinti jegypénztár, a múzeumshop, a rendezvényterem, a kávézó és a kiállítóterek. Szintén a földszintre, a déli szárny kiszolgálóblokkjába kerültek a kastélyüzemeltetés irodái, az emeletre

pedig a kiállító- és a múzeumpedagógiai foglalkoztató terek. Vendégforgalmi vizesblokkok létesültek a pincszinten, innen indul az akadálymentes közlekedést biztosító lift, de erre a szintre került a kastélyszálló történetéhez kapcsolódó szabadulószo-ba-játék is. A padlástér a gépészeti szint szerepét kapta. A toronyban zászlótartó- és felvonó szerkezet található, a hozzá kapcsolódó tetőterasz pedig rendezvénytérré alakult.

Újraéledő kastély

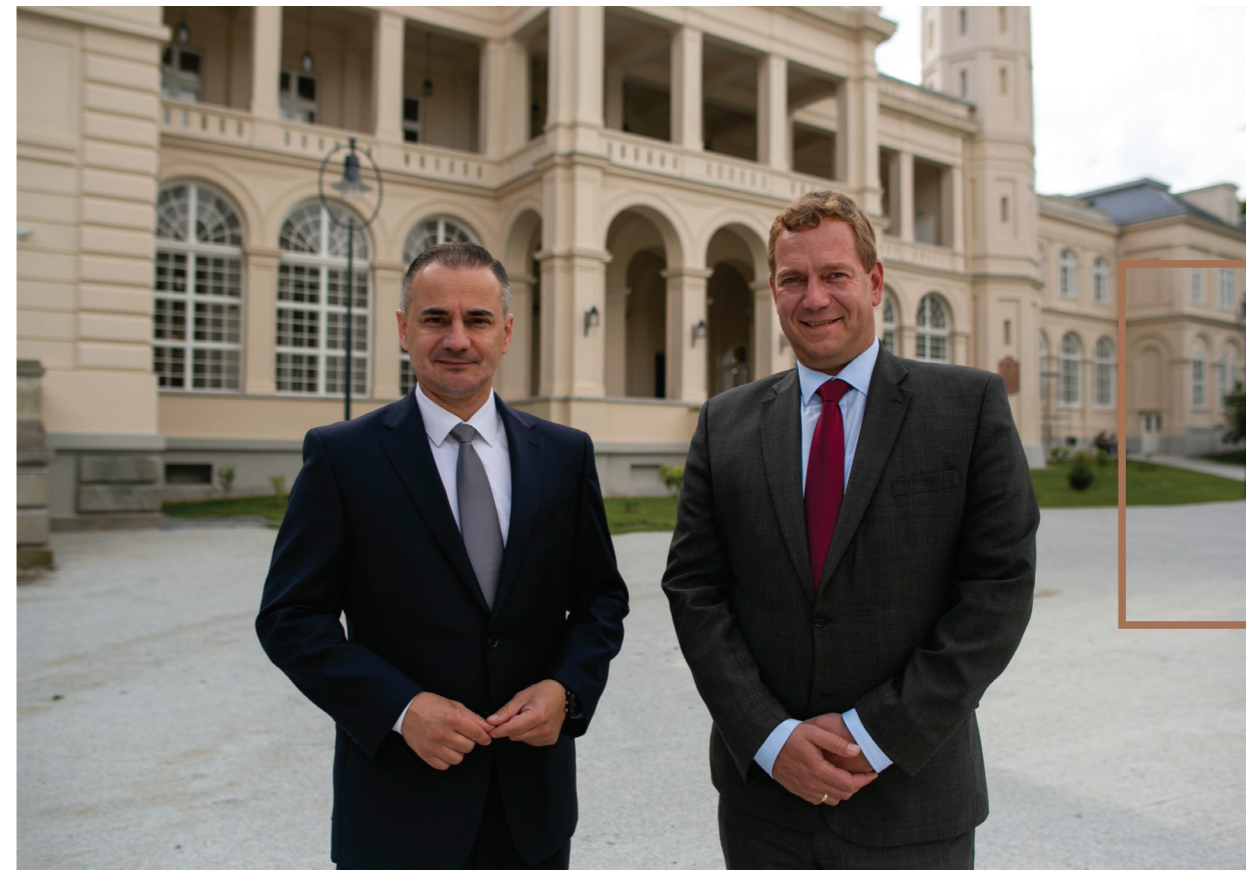
Az 1930-as évekbeli kastélyszálló életében vehetnek részt, akik ellátogatnak a megújult épületbe. A kiállítás az art deco jellegzetes karakterét tükrözi vissza mai, minőségi anyagokkal, grafikával, enteriőrökkel, életképekkel a legapróbb részletekben is. Nemcsak egy korszerű, nemzetközi vonzerővel rendelkező kiállítás látható itt, de rangos eseményekhez is kiváló helyszínt biztosít a kastély beltéren és kültéren egyaránt. Többnapos pihenéshez – ahogy egykor, úgy a ma is – apartmanszállások vehetők igénybe a kastélyparkban.

Bízom benne, hogy minden vendég ugyanazt a lelkesedést fogja átélni itt, mint azok a szakemberek, akik részt vettek a nagyszabású projektben, és akiknek ezúton is szeretném megköszönni értékmentő munkájukat. A végeredmény láttán azt gondolom, van mire büszkének lennünk!

Glázer Tamás, a NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési NKft. ügyvezető igazgatója

Az alakváltó kastély

Dr. Virág Zsolt, a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram miniszteri biztosa, és Glázer Tamás, a NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója

Radvány a középkorban többnyire a füzéri vár uradalmához tartozott, nevét 1262-ben említette első ízben oklevél. A 16. század második felében Báthory István volt a birtokosa, aki 1585-ben egyik familiárisának, Réthey Péternek adta a falut. Feltehetőleg ő építtette itt az első kúriát, a mai kastély őseit, késő reneszánsz stílusban. Ezt követően többször változott a település tulajdonosa. 1686-ban I. Lipót király Füzér várát és uradalmát nagykárolyi báró Károlyi Lászlónak adományozta a török háborúkban elszenvedett veszteségei kárpótlásaként. Ekkor kezdődött meg a radványi kastély Károlyiak általi birtoklásának – egy rövid megszakítással – több mint két és fél

évszázados története. A Kaplony nemzetségből származó Károlyi család 1609-ben kapott bárói rangot, majd 1712-ben grófi címet. Füzérradványi kastélyuk történetét **dr. Virág Zsolt, a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram miniszteri biztosa, művészettörténész** ismertette.

Az építés korszakai

A Réthey-féle késő reneszánsz kastélyt több periódusban átépítették és bővítették különböző zálogbirtokosok, ugyanakkor az így kialakult L alakú épületnek szinte valamennyi részletét

A kastély legyezőre festett képe, 1870-es évek (gróf Károlyi László gyűjteménye)

lebontották gróf Károlyi Ede birtoklása idején. Ő volt az első Károlyi, aki állandó lakhelyének választotta Radványt. A kastélyt 1846 tájától egészen 1877-ig több periódusban építtette újjá. A koncepciót amatőr tervezőként maga a gróf határozta meg. Építésznek Ybl Miklóst, hazánk egyik legkiválóbb, historizáló stílusban alkotó mesterét kérte fel, akinek itt viszonylag korlátozott lehetett a szerepe. Így alakult ki végül az új, reprezentatív, U alaprajzú kastély az észak felől hozzácsatlakozó két gazdasági szárnyal. A rezidencia nyolcszögletű tornya például biztosan Károlyi Ede ötlete nyomán született. Ybl Ervin feljegyzése szerint „a család tagjai ezért állandóan gúnyolták Károlyi Edét, különösen a tornyot kifogásolták jogosan”, amelyet magas, keskeny, meglehetősen aránytalan volta miatt piszkavasnak tituláltak. A gróf ugyanakkor büszke volt az alkotására, mégpedig leginkább pont a magas toronyra, amelynek a tetején Károlyi-címeres zászló lobogott. Ekkor húzták fel a loggiás szárnyat is, amivel elnyerte az épület mai, F alakú alaprajzát. A jellegzetes, árka-dos, könnyed architektúrájú neoreneszánsz főhomlokzat meghatározó eleme a kastélynak. A rezidencia építésével párhuzamosan a kertet tájképi stílusú parkká alakították, amely a század végére már 170 katasztrális holdat tett ki.

Kastélyból luxusszálló

1897 és 1902 között gróf Károlyi László Albert Pio tervei szerint újjáépíttette a kastély déli lakószárnyát. Gróf Károlyi István birtokossága idején, 1936–1938-ban pedig Lehoczky György tervei alapján alakították luxus kastélyszállóvá az épületet, és ő tervezte a kastélyparkban álló pavilonokat is, ame-

lyekben szintén szobák kaptak helyet. Összesen 87 szobában 115 ágy szolgálta a vendégek kényelmét.

Az élete vége felé betegeskedő gróf Károlyi László visszahúzódott fői birtokára, így a füzérradványi kastély – amelyet ekkor 25 főnyi személyzet üzemeltetett – lakó nélkül maradt. Az 1930-as években a birtokos fiának, gróf Károlyi Istvánnak a felesége, Windischgraetz Mária Magdolna hercegnő javasolta azt, hogy működtessék luxusszállóként az épületet. Így került sor a kastély korszerűsítésére és kastélyszállóvá alakítására. A szálloda funkció miatt több termet kisebb szobákra osztottak.

A legértékesebb tárgyakat a múzeumnak nevezett, földszinti, a tulajdonosnak fenntartott termekben helyezték el. A kisebbik tavat úszómedencévé építették át, valamint sportpályákat és fürdőházat is létesítettek. A kastélyszálló rendkívül sikeresen működött, a kor elitjének kedvelt kikapcsolódási helyévé vált. A Nemzeti Kastélyprogram keretében megrendezett új, élményalapú kiállítás fókuszában is a füzérradványi kastély szállodai korszakának bemutatása áll.

Reneszánsz részletek

Európai viszonylatban is figyelemre méltó különlegessége a kastélynak a másodlagosan beépített itáliai épületszerkezeti elemek nagy száma. Gróf Károlyi László és felesége, Apponyi Franciska grófnő 1898 és 1913 között ugyanis komplett reneszánsz kandallókat, ajtókereteket, faragványokat vásárolt elsősorban Firenzében – itt főként Stefano Bardini műkereskedőtől – és Párizsban, amelyek beépítésre kerültek a füzérradványi kastélyba. Reneszánsz és késő reneszánsz bútorokat, műtárgyakat is vettek, amelyek révén valóságos múzeumszerű enteriőrök jöttek létre a kastélyban.

A felújítás során feltárt érdekességek

A könyvtárszobában a restaurátorok karvaly motívumos díszítőfestés nyomait fedezték fel. Ez alapján sikerült a fal eredeti mintázatát és annak színét rekonstruálni, így ma ismét ez az épület egyik legkülönlegesebb terme. A kastély nyugati elkerülő útja alatt pedig feltehetően barokk kori, három méter átmérőjű, öt méter mélységű ciszternát találtak, így az eredetileg oda tervezett közművek végül más helyre kerültek.

Dr. Virág Zsolt, a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram miniszteri biztosa

ICOMOS-díjas értékörzés

■ Rédei Zsolt, a kastély operatív menedzsere

Azokon a településeken, amelyek közelében egy többszázéves vár vagy kastély áll, a helyi lakosok mindig egy kicsit jobban kihúzzák magukat és fényesebb lesz a tekintetük, amikor épített örökségük kerül szóba. Mindenki sajátjának érzi a nagymúltú épületeket, ahogy tudják, segítik megőrizni, megtartani emlékezetét. Füzérradványban is számos történet és legenda él a Károlyiakról, a kastélyról és az azt körülölelő, sokáig elzart,

misztikus parkról. Sok házban még ma is nagy becsben tartják a boldog békeidőkből való emlékeket. Amikor a kastélyba gyermekkorházat, majd szanatóriumot telepítettek, a helyi lakosok körében kiemelkedő és megtisztelő lehetőség volt itt munkát vállalni.

Rédai Zsolt, aki Füzérradványban nőtt fel, közel 40 éve, 1984 óta dolgozik a Károlyi-kastélyban. Mint műszaki raktáros kezdte a munkát, amikor még kórház üzemelt az épületben. Amikor az egészségügyi intézményt bezárták és a NÖF NKft. jogelődjéhez (Műemlékek Állami Gondnoksága) került az épület, kertészként folytathatta itt a munkát. Rendben tartotta a parkot és karbantartást is végzett. Idő közben kisebb állagmegóvó munkák zajlottak az épületben és hét termet rekonstruáltak. Képesítésének és lelkiismeretes munkájának köszönhetően az akkori létesítményvezető, Kapusza Gabriella megbízta a gondnoki teendők ellátásával. Ezt követően kezdődött meg a Nemzeti Kastélyprogram nagyszabású fejlesztésének előkészítése. Ehhez a budapesti kollégák első lépésként részletes értékleltárt készítettek, amihez – mint később kiderült – Zsolt segítségével nélkülözhetetlennek bizonyult.

Megmentett részletek

A kórházi időkben az arisztokrácia hagyatékát nem kezelték értékként, Zsolt azonban felismerte ezek jelentőségét és minden régiséget megőrzött: a kórház alagsorában talált vas és fém részleteket, de a „gödörfeltöltő hulladék” értékes darabjait is megmentette. Így maradhettek meg a drapéria tartó rudak és végek, az eredeti záruk és a csapok, értékes márvány részletek, a csempék vagy a parketta darabjai. Hosszú éveken át, több dobozban tárolta a gondosan megőrzött, mások számára értéktelennek tűnő apró részleteket, arra várva, hogy egyszer majd méltó helyükre kerülhetnek.

Kezdetben csak megtalálta, később már kutatta is a tárgyi emlékeket. Fotókat, képeslapokat, szórólapokat és a kastélyszálló idejéből megmaradt számos emléket gyűjtött össze, keresett fel és vásárolt meg sok esetben a falubeliektől. Volt, hogy pálinkával fizetett egy-egy tárgyért, például a szálloda évekből származó, szarvas logóval ellátott evőeszközökért. Zsolt aktí-

■ A kastélyszálló logójával ellátott evőeszközök

■ A gondnok által megmentett fém alkatrészek egy része

van részt vett a Nemzeti Kastélyprogram kereteiben zajló felújítás koordinációjában is, hiszen rengeteg hasznos, gyakorlati tapasztalatot szerzett a kastélyról. Gyűjteményét a felújítás során a kastélynak adományozta, így ezek az izgalmas tárgyi emlékek és kordokumentumok ma a megújult termék kiállításában, illetve eredeti helyükön láthatók az épületben.

Egy élet munkájának méltó elismerése

Közel négy évtizedes értékörző és mentő munkájáért a NŐF NKft. előrszervezeténél dolgozó művészettörténész és projektmenedzser kollégák Rédei Zsoltot felterjesztették a példaadó műemlék gondozás ICOMOS-díjára. Az elismerést 2019-ben vehette át Ozorán.

Zsolt és családja élete összefonódott ezzel a mesekastéllyal, amelynek megújulásával régi álmuk vált valóra. Ma is a kastélyban dolgozik operatív menedzserként, de továbbra is örömmel kalauzol csoportokat a parkban és a kastélyban. Kertész végzettségének köszönhetően mindent tud a kastélyt körülvevő növényritkaságokról. Szívesen mesél a látogatóknak a terebélyes platánokról, a többtörzsű tulipánfákról, a piramistölgyekről, vagy arról, hogy milyen volt gyermekként a kert egykori, forrásvízzel töltődő medencéjében hűsölni nyaranta.

A Károlyi család történetéről és az épületről is széleskörű a tudása, így a kastélyban is jól boldogul, mint idegenvezető. Nincs olyan kérdés, amelyre ne kapnánk választ tőle. Garantáltan felejthetetlen vezetésben lesz része annak, aki vele indul bejárásra!

Újra a kastélyban áll a szatmári békekötés asztala

■ A szatmári békekötés asztala a füzérradványi kastélyban

A füzérradványi kastély romos állapotban került Károlyi László báró (1622–1689) tulajdonába. A báró tizenhetedik gyermekként született Károlyi Sándor gróf (1669–1743), a Rákóczi-szabadságharc generálisa, a 18. század egyik legjelentősebb magyar politikusa. Főparancsnokként 1711-ben ő írta alá a harcokat lezáró szatmári békét Nagyváradban. Az erre szolgáló asztal később a füzérradványi kastélyba került. A család számára különösen jelentős volt ez az esemény, hiszen Sándor és a család a békekötés miatt kapott grófi rangot a királytól.

Vitatott döntés

Károlyi Sándor „a kuruc generális” fegyverletételével tehát vetett a Rákóczi-szabadságharcnak. A történészek ma már inkább egy okosan megkötött békéről beszélnek, ami figyelembe vette a realitásokat, és hosszú távú fejlődési lehetőséget biztosított az akkorra már kimerült országnak. A családi emléke-

zet szerint Károlyi Sándor élete végéig tépelődött azon, vajon elérhető volt-e előnyösebb szerződés a magyarság számára.

A több száz éves asztal bolyongása

Archív fotók tanúskodnak arról, hogy a gyermekkórházi időkben is a füzérradványi Károlyi-kastélyban állt a legendás asztal. Ebben az időben a műtárgyakat ugyanúgy használták, mint bármilyen más bútordarabot: amikor árusok jöttek, erre a hatalmas asztalra pakolták ki a portékát. A gyógyintézet bezárt, és az ott még fellelhető, Károlyi család tulajdonában álló tárgyakat a sátoraljaújhelyi kórházba szállították. Később ennek pincéjében találtak rá a szatmári békekötés asztalára, ami innen a Károlyi család főtű kastélyába került. Amikor az első pályázati forrásokból megvalósult a kastély hét termének felújítása, a háború alatt elhurcolt és különféle múzeumokban őrzött műtárgyak sokasága került vissza a termekbe. A ma már újra

Magyarországon élő nagykárolyi Károlyi László gróf úr a család számos műtárgya mellett lehetővé tette, hogy a szatmári békekötés asztala ma ismét a füzérradványi kastélyban legyen megtekinthető. A rendkívül rossz állapotban lévő műtárgyat teljeskörűen restaurálták, mivel az évek során sok alkatrészét letörték. A békekötés asztala a kastély könyvtártermében kerül bemutatásra.

A Károlyi-címer 11 ágú koronája

A nemesi címereken, amelyet a család örökletesen saját azonosítására használt, szerepel egy rangjelölő korona. Az 5 ágú korona a nemesi, a 7 ágú a bárói, a 9 ágú a grófi rangot jelölte. Károlyi Sándor 1712-ben kapott grófi rangot és címet, ame-

lyet azonban 11 ágú korona díszít. A legenda szerint ennek az volt az oka, hogy amikor a királyi címerfestő elkészítette a Károlyi címet, „saját tetszését követve annyi ágot illetőleg gyöngyöt rajzolt a korona fölé, amennyit a rajz aránya éppen kívánt”. Ezért kerülhetett 11 ágú korona a karvalyos, sárkányos pajzs fölé. (Ez azonban a címertan, a heraldika szigorú szabályai miatt kevésbé valószínű.) Mivel a király ebben a formában írta alá a grófi diplomát, így lett a Károlyiaknak egyedi kivételként 11 ágú koronás címere, amelyet a főnemesi család ezután következetesen így is használt.

(Forrás: Éble Gábor, *A Nagy-károlyi gróf Károlyi család leszármazása, A lányági ivadékok feltüntetésével* (1913))

Az egykori grófnői emeleti szalon, avagy a fejedelmi szobának is hívott terem az egyik legszebb a kastélyban, a kilátása is páratlan a parkra: innen kitekintve minden nyiladék kibontakozik. A szoba csillagmintás táblásparkettáját a korábbi gombamentesítés alkalmával műemlékvédelmi mentés keretében felszedték, eredeti elrendezését dokumentálták, a táblákat sorszámmal látták el és évekig tárolták. Ennek a parkettának az a különlegessége, hogy a térhatású nyolcágú csillagmintázat sugarai különböző nemesfából készültek. A felújításhoz egy olyan speciális prészerkezetet építettek a szakemberek, amivel a parkettalapok felpöndörödését, szétválását helyre tudták állítani. Mivel a kórházkorszakban ebbe a szobába egy fali csapot telepítettek, azon a területen elázott és elpusztult az értékes burkolat. Az így keletkezett hiányokat rekonstruálni kellett. A szakemberekkel egyetértve a cél az volt, hogy a restaurált parkettákon az elmúlt évszázad nyomai felfedezhetőek, az újragyártott táblák pedig megkülönböztethetőek legyenek. Az I.13-as sorszámú parketta hátlapján többek között a következő felirat látható: „Marek Imre én jó ember voltam”, sőt még a dátum (1900. szeptember 15.), és talán egy önarckép is felfedezhető rajta. Szívmelengető ráakadni egy-egy ilyen „időkapszulára”, ezért is döntöttünk úgy, hogy bemutatathatóvá tesszük a látogatók számára is.

Ugyanilyen időkapszulaként tekinthetünk arra a reneszánsz ajtóra is, amire a restaurálást végző szakember azt mondta, hogy egy farestaurátor pályafutása során megtiszteltetés ilyen idős faanyaggal dolgoznia. A közel 500 éves ajtólap a kórházkorszakot kétoldalt rászegezett farostlemez között vészelte át, mely az 1990-es évek második felében bukkant újra elő. A négykazzettás ajtólap keretei mindegyike más-más intarziaberakású. A restaurátor figyelt arra, hogy az idők nyomai ne kerüljenek eltüntetésre. A GKL 98 (Gróf Károlyi László 98) ún. Károlyi leltári szám is megtalálható az oldalába vésve, így a fennmaradt leltárkönyv alapján tudható, hogy hol, mikor és mennyiért vásárolták. A korábbi lenyomatai alapján történetileg autentikus, de puritán kivitelezésű vasalatok készültek az ajtóra, melyek azonban nem akarnak eredetinek látszani. Több száz év alatt sok mindent megélt ez az ajtó, ami a földszinten az egykori grófi dolgozószobából (mai sötét szoba) a grófi halószobába vezet. Feltétlenül nézzék meg a vetítések után ezt az ajtót a reneszánsz kőkeretével együtt, hiszen országos szinten kuriózumnak számít!

Zelei Tímea Ágnes, a NÖF NKft. vezető projektmenedzsere

Firenze Füzérradványban

■ Grófnői lakosztály, avagy a fejedelmi szoba

Károlyi Ede halálát követően fia, László birtokolta a kastélyt, aki hitvesével, Apponyi Franciskával a 19. század végén döntött úgy, hogy reneszánsz világot varázsolnak otthonukba. Károlyi László, apja művét folytatva, 1897 és 1902 között lebontatta a déli szárnyat, és helyette jóval nagyobb belmagasságú két szintet emeltetett. Az épület kívülről továbbra is megőrizte festői historizáló látványát, de pompás termeibe lépve igazi itáliai reneszánsz részletek fogadták a vendéget.

A gróf és felesége, Apponyi Franciska ugyanis rendszeresen vásároltak Itáliában – azon belül is leggyakrabban Firenzében – és Párizsban műtárgyakat. Csaknem két évtizedig gyűjtögettek

a reneszánsz és kora barokk díszítőelemeket és berendezési tárgyakat. Ezek csak a déli szárny jelentős átalakítása után férhettek be a reprezentatív funkciót ellátó épületrészbe, amelynek éppen ezért jelentősen megnövelték a belmagasságát. A kastély belső tereibe beépített mives kőfaragványok, márványkandallók és ajtókeretek egykor itáliai reneszánsz palotákat díszítettek, többségük 16-17. századi firenzei mesterek alkotása.

A reneszánsz kandallók szárnya

A műgyűjtő házaspár által átépített kastélyszárnyban összesen 17 db mivesen faragott kandalló kapott helyet, amiből 13 db

származtatható Firenzéből. A rendezvényteremben látható ezek közül a legnagyobb, két eredeti tűzikutyával*. Egy leltár-feljegyzés szerint a legtöbb reneszánsz műtárgyat Stefano Bardini – híres firenzei műkereskedő – üzletében vásárolták. A faragott kandallókkal díszített folyosóról nyílt a grófi lakosztály (ma vetítőterem), amiben a kastélyszálló korában a kiemelten

értékes műtárgyakat mutatták meg a szállóvendégek számára, éppúgy, mint egy kiállításban. Ezért ezt a termet abban az időben „múzeum szalonnak” nevezték.

* *kovácsoltvas állvány, melyet szabad tűz rakásához használtak, a tűzfűt támasztották hozzá, hogy a láng jobban belekapjon*

A neoreneszánsz füzerradványi kastélyban lévő itáliai, valódi antik, reneszánsz kőfaragványok és a velük egy csoportba gyűjtött historizáló formákban beépített kandallók, ajtókeretek még nincsenek igazából restaurálva, csak megtisztítva, szalonképesen várják, hogy eljőjön az igazság pillanata, amikor vallatára lesznek fogva. Már sok mindent sejteni lehet homályos múltjukról, tudjuk, hogy sok értéket rejtnek magukban, de sok takargatnivalójuk is van. Hamarosan vallaniuk kell arról, hogy amit látunk, abból mi az igaz és mi a kegyes hazugság, a hamis széptevés, bocsánatos bűn, vagy egyszerűen ügyes, korabeli csalóka kereskedelmi fogás.

A restaurálás során majd elemezni lehet azokat a részleteket, amiken első ránézésre is látszik, hogy nem eredetiek, nem a tárgyak keletkezésekor születtek, hanem későbbi szakavatott, személyvesztő bravúrral megoldott pótlások. Ilyeneket láthatunk a nagy, vörös mészkőből készült reneszánsz árkádív fejezetein, vagy a fekete kőből faragott ajtókereten, amit már ki kellett venni a helyéről, mert a beépített vaskapcsok korróziója miatt sürgős ellátásra szorult. Például a kávézóban lévő nagy szürke oszlopos kandallónak a fölé tett (nem is odaillő) domborműve egy mesteri hamisítvány, amiben van némi eredeti középkori elem: a szárnyas gyermek Herkules (?). De a lófejek már a rafinált műkereskedői leleményre utalnak, mely által a tárgy eladható a múltidéző magyar arisztokratának.

Az a szép ezekben a kőfaragványokban, hogy olyan értékévé váltak a kastély együttesében, hogy a látogatóknak meg tudják idézni, meg tudják mutatni az igazi kézi munkának a szépségét. Elgondolkodtatnak arról, hogy tudnánk-e mi ma is ilyeneket alkotni, ha adna a rohanó életvitelünk arra módot, hogy kipróbáljuk az indák, levelek és virágcsokrok megformálását, a sosemvolt állatok ábrázolását, amit elődeink fontos jelképeknek, mesebeli valóságnak kívántak látni, amivel együtt akartak élni.

Osgyányi Vilmos

Munkácsy-díjas kőszobrászművész, restaurátor, akit öt éves korában, 1956-ban Szegedről beutaltak egy gyógyító levegőváltásra, és fél évet töltött ebben az épületben, ami akkor tüdőszanatórium volt.

Famatuzsálemek a parkban

■ A kastély ősfás angolparkja, amely 1975 óta természetvédelmi terület

Több évszázadon át a kastély környezete a Zemplén-hegközi táj szerves része volt. A szántók, kaszálók, káposztáskertek, gyümölcsösök, erdők, székérutak és források a Károlyiak (vagy bérlők) és a jobbágyok gazdálkodásának hétköznapi színterei voltak. Ez az állapot az 1850-es években változott meg. Károlyi Ede a korszak divatjának megfelelően előkelő parkot álmódott a kastély köré, a dombok, völgyek, források, új szerepet kaptak. Az angol-, vagyis tájképi park építéséhez a táj jó adottságokkal bírt. A Pajna-domb, a Korom-hegy, a vízmosságok és tisztások a legfestőibb Károlyi birtokká tették a környéket. A látvány fokozása érdekében az erdőbe nyiladékokat vágtak, utakat alakítottak ki, és az őshonosak mellé dísznövényeket telepítettek. Ebben az időszakban ültették a parkba a ma már az ország legnagyobbjai közé tartozó, híres óriás platanokat. Hasonló korú a kastély közelében álló néhány, idős vadgesztenye és a császárfű is. A leglátványosabb elem a gátépítéssel kialakított halastó és a fenyves allé*, amelyhez az erdei-fenyő csemetékét Franciaországból hozatta a gróf. Ugyanakkor

a főúri életforma és vendéglátás szolgálatába állított birtok gazdálkodási szerepköre nem szűnt meg, a korábbi almás- és szilváskerteket a kastélytól távolabbra helyezték át. Egy kisebb gyümölcsös, benne néhány régi fajtával, ma is megtalálható a falu felé eső parkrészen.

Szubalpin táj

A 20. század elején Ede fia, Károlyi László az Európa-szeretete ismert kertépítő, Edouard André-t kérte fel a park újragondolására. A korábbi vadregényes angolpark-jelleggel szembe forduló terveket a híres francia kertész és a kastély új főkertésze, Zinke Ferenc készítette. A park összképét alapvetően megváltoztatta a ma is bejárható szerpentinút építése, amelyet az autóközlekedés terjedése tett szükségessé. A táj szubalpin jellege, amelyet később a kastélyszálló reklámszövegei is igyekeztek kiemelni, az újonnan ültetett fenyőféléknek köszönhetően alakult ki. A gróf és főker-

* *hosszú, széles, egyenes út, amelyet kétoldalt fasor szegélyez*

tésze egyaránt rajongott a fenyőfélékért, számos példányt ültettek ebben az időszakban, ha nem is annyit, amennyit László szeretett volna. A divatos, a kastély meghosszabbításának tekinthető historizáló franciakert magába foglalt néhány korábban ültetett platán- és vadgesztenyefát. A kert sarkába tiszafa-kúpok kerültek. A park egyik ikonikus fája a tekintélyes méretű juharlevelű platán: koronájának átmérője 50 méter, törzséé 7,5 méter. Az ország egyik legnagyobb platánfáját a legendák szerint 1721-ben ültették, de a park-felújításkor a botanikusok inkább az 1840-es évekre datálták az eredetét.

A kertrehabilitáció ütemei

A mostani beruházást megelőzően a kétezres évek elején indult el a történeti kertszerkezet rekonstrukciója. 2013–2015 között helyreállították az egykori park térszerkezetét és vízrendszerét, a jelenlegi projektben pedig a kastély közvetlen környezetének zöldfelületei és épített elemei is megszépültek. A Nemzeti Kastélyprogram keretében nemcsak a kastélyépület újult meg, a park bejárata mellett parkoló épült, helyreállították a virágos kertet és a hangulatos platános udvart is. A kastély környezetében pedig új, mégis korhű kandeláberek világítják meg az utat.

Minden műemlék épület rekonstrukciója tartogat meglepetéseket. Füžérradványban sem volt ez másként, a kivitelezés közben olyan régi szerkezeti elemek kerültek elő, amikről csak sejthető volt, hogy ott álltak egykor. Ilyen például a korábbi uradalmi épület alapfala és számos részlete, amelyek a reneszánsz kor emlékeként kerültek napvilágra. Munkánk során számtalanszor kreatív megoldásokat kell alkalmaznunk annak érdekében, hogy ne sérüljenek az épített örökségi értékek. A rendezvényterembe például eredetileg légtechnikai berendezést terveztünk, de amikor leverték a vakolatot, kiderült, hogy ide korábban tehertartó ívet építettek be, így nem lehetett a szerkezetet telepíteni. Ezért a már meglévő pillérek ritmusát követő falszakaszokban alakítottuk ki a gépészet helyét.

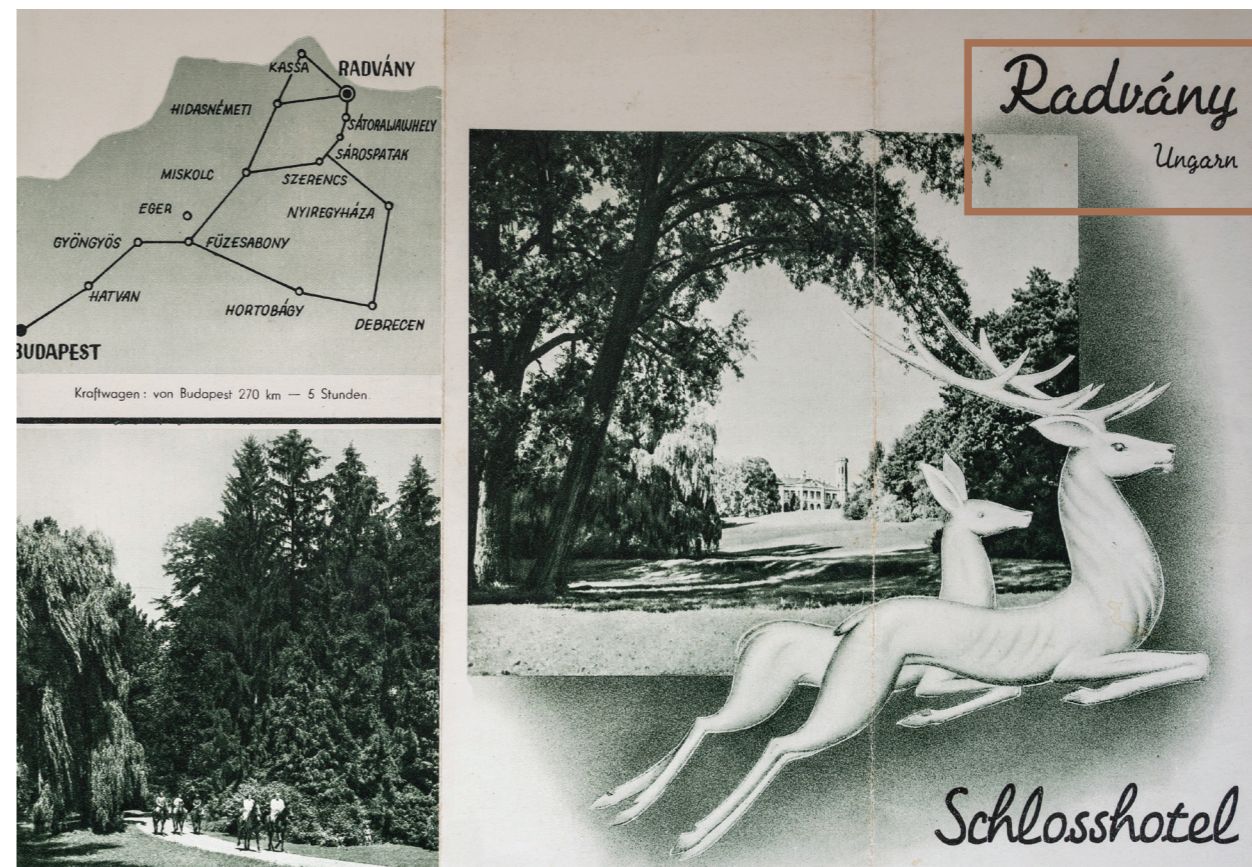

Mindig izgalmas az eredeti történeti részletek restaurálási feladatainak nyomkövetése is. Kiemelten szeretném megemlíteni a heti kooperációkon kívül a restaurátori műhelyekben történő rendszeres zsűrizéseket. Az ilyen alkalmak során figyelemmel kísértük a reneszánsz, intarziás faajtó, az ólomüveg ablakok, a kő- és fémszerkezetek helyreállítását, de a homlokzaton látható címer vagy a grófnői fürdőkád is mind rendszeres restaurátori egyeztetés során újult meg. Alkalmról-alkalomra a finom részletekbe menően haladva lehetett mind tökéletesebb eredményt elérni a restaurátor kollégákkal együttműködésben. A grófnői fürdőkád rózsaszín kőparkányának darabjait például a raktárban találtuk meg, ezeket illesztették össze, egészítették ki és építették vissza. Habár ez nehezebb módja volt a helyreállításának, mintha rekonstrukciót készítettek volna, mégis úgy gondoltuk, megéri a fáradságot, tartozunk ennyivel az építetőknek. A fürdőkádak kőkorongjait, vagyis a hideg-meleg állások feliratait is törmelék-ből mentették ki, és így restaurálás után ma ismét eredeti helyükön láthatók.

2019 októberében került vissza a park felőli, keleti homlokzat oromzatára a fémrestaurátor által megújított, horganyból készült – az országban egyedülálló módon – 11 ágú koronás Károlyi címer. A díszműbadog épületdísz horganyzott lemezből, fémnyomással készült az 1870-es években, abban az időben, amikor a kastélyt Ybl Miklós tervei alapján alakították át. A hatalmas címer felülete az idők során bepatinázódott, anyagában egy-egy helyen megroskadt, a restaurálási munkálatok miatt évekig nem volt látható a homlokzaton. Az embermagasságú, több mint 110 kg-os címer visszahelyezéséhez, rögzítéséhez, valamint a külön elemként elkészült koronadisz beemeléséhez számos szakember precíz, összehangolt munkájára volt szükség. Lélekemelő pillanat volt, amikor olyan sok év után méltó helyére került a kastély oromdísz. Pillantsanak fel rá, mielőtt belépnek az újjászületett kastély főbejáratán!

Dénes Sándor, a NÖF NKft. projekt beruházási osztályvezetője, a kastély műszaki menedzsere

Tudatos reklámtevékenység az 1930-as években

A kastélyhotel szarvas logós német nyelvű szórólapja

„A belföldön való nyaralásnak új lehetősége nyílt meg a radványi kastélyban, amelyet dr. gróf Károlyi István teljesen modern berendezésű szállóvá rendezett be. A 160 kat. holdas gyönyörű parkban, erdőtől körül-véve áll ez a kastély a hozzátartozó 7 villával, amely minden átalakítás után is megőrizte annak kastélyszerű jellegét és belső berendezéseivel, műkincseivel, gyönyörű festmény és bútoraival a vendégek számára majd külön élményt jelentenek. Ez az új vállalkozás a legnagyobb igényeket is kielégíti és minden valószínűség szerint kedvenc pihenő- és nyaraló-

helye lesz a kulturált magyar publikumnak. Ennek dacára polgári árákkal dolgozik, különösen pedig mellékszolgáltatásaiban olcsó. Gyümölcs- és természetes gyógykúrái, 560 méter magas magaslati napozója a reconvalescenseknek is jó szolgálatot fog tenni. Sport tekintetében szinte hibetetlenül sokat nyújt, mert tennisz, golf (18 körös pálya), lovaglás, téli sportok, rákászás, kirándulások, vadászat fővad- és apró vadra oly változatosságot adnak, ami még a külföldiek számára is nagy vonzóerőt jelent. ...”
Pesti Napló 1938. ápr. 17 / No. 87.

A 20. század első évtizedeiben az épület állandó lakó nélkül állt, csak vadászatok alkalmával használták. Dr. gróf Károlyi István és felesége, Windischgraetz Mária Magdolna hercegnő az 1930-as években gazdasági megfontolásból és tudatos üzleti tervezés mentén luxusszállóvá alakíttatta át a füzérradványi kastélyt. Károlyi István közgazdász számításai alapján ehhez hatalmas mértékű gazdasági hitelt vettek fel, amit a sikeres üzemeltetés révén ki is termelt a vállalkozás. 1936–38-ban bevezették az épületbe az áramot, lakosztályokat alakítottak ki, a parkban további, szállásként szolgáló villaépületeket emeltek, új sportpályákat és utakat építettek. Az épületben ekkor készült el a kastélyszálló recepciós pultja, fa falburkolatai, illetve a lépcsőház színes ólomüveg ablakai. A középső szárny emeleti térsorát átalakítva folyosóról nyíló, komfortos szállodai szobákat létesítettek. Az 1938-ban megnyíló kastélyszálló vendégei vadásztak, kocsikáztak, lovagoltak, úsztak, golfoztak, síeltek, kirándultak a hatalmas birtokon. Az 1930-as évek vége felé a gazdag növény- és állatvilágú angolpark, az előkelő kastélyszálló Európa-szerte híres lett.

Nemzeti Filmintézet - Filmarchívum, Kisértés film, 1941

A luxushotel tudatosan felépített és átgondolt marketingtevékenységének köszönhetően sikerét.

Rádió, újság, képeslap – minden Radványról szólt

A kastélyszálló népszerűsítése érdekében a tulajdonosok minden eszközt bevetettek. Nem csak a rendszeres újsághirdetésekkkel vagy a szórólapokkal reklámoztak. A Filmhíradó Rt. kastélyban készült fotóiból a '40-es évek elején képeslapok készültek, ezeket levelezőlapként használták és terjesztették. A rádióban telente rendszeres hójelentés hangzott el, amiben a füzérradványi sípálya hóhelyzete is szerepelt. A Magyar Autóklub belföldi utakat szervező utazási irodaként is működött, ami autós térképein ajánlotta Füzérradványt úti célként. A kastély népszerűsítésére tudatosan kihasználták az itt megforduló illusztris vendégekről szóló híreket. Az itteni nagy vadászaton vett részt többek között Kittenberger Kálmán Afrika-kutató, Széchenyi Zsigmond, a magyar vadászati kultúra kimagasló alakja, de vadászott itt Horthy Miklós, Bethlen István vagy épp Jávor Pál, sőt még egy indiai maharadzsza is.

Korabeli celebkampány

1942-ben István gróf úr ötlete alapján egy játékfilmmel is a kastélyszállóra irányították a figyelmet. A Karády Katalin főszereplésével készült film külső jeleneteit nem véletlenül forgatták a parkban, háttérben a kastéllyal. Az épület belső tereit már a budapesti filmstúdióban rendezték be. A *Kisértés* című alkotás „Az a perc a legszebb perc, mit meg nem ad az élet... Az a legszebb csók, mit el nem csókolunk...” kezdetű betétdala igazi sláger lett. A filmnek és a dalnak köszönhetően a korabeli közéleti szereplők divatos és keresett helyszíne lett a hotel. Több nagynevű sztár részvételével zajlott az élet akkoriban a kastélyban, amiről újságcikkek számoltak be, az Ünnepek című újság számára Bethlen Margit sztárriportokat írt. A kastélyszálló ezekkel a tudatos vendégcsalogató fogásokkal vált a hírességek kedvelt üdülőhelyévé.

Azonban csupán tíz éven át tarthatott a szálló fényűző korszaka. A család a háború után visszatérve ugyan 1948-ig még üzemeltethette a szállót – amelyet közben kétszer is államosítottak –, de később emigrációba kényszerültek, és ezzel a Károlyiak bő 250 éves korszaka ért itt véget.

„Nincs nagyobb öröm számomra, mint hogy a hazámban élhetek”

Károlyi László gróf a megszépült füzérradványi kastélyban

Nagykárolyi gróf Károlyi László 1931. június 29-én született Főton. Apja nagykárolyi dr. gróf Károlyi István (1898–1967) katonatiszt, nagybirtokos, édesanyja Gróf Károlyi Istvánné Windischgraetz Mária Magdolna hercegnő négy gyermek édesanyja, szenvedélyes vadász, díjugrató lovas, szállodatulajdonos. Gyermekkori emlékeiről, a hazájától távoli életéről és visszatéréséről mesélt a 2021-ben 90 éves gróf, aki számára a legnagyobb öröm, hogy ma már Magyarországon élhet.

Milyen volt grófi szülők gyermekeként felnőni?

Nagyon keményen neveltek minket akkoriban, hiszen nem a nagyon bővületében nőttünk fel. Amikor gyerek voltam, nem adhattam utasítást az alkalmazottaknak, ők véletlenül sem fogadhatták tőlünk, gyerekektől az esetleges parancsokat. Pénzt nem kaptam a kezembe, ajándék csak ünnepeken: karácsonykor, húsvétkor és a születésnapokon járt. A szobám kissé hidegen volt tartva, és a rendszeres sport kötelező volt. Idejekorán tudatosították bennem, hogy amit majd örökölni fogok, az nem az enyém, azt csak működtetni, gyarapítani kell a családom és nemzetem javára.

Mi jelentette a szórakozást a szigorú fegyelem mellett?

Főton és Pannonhalmán jártam iskolába, az ünnepekre és nyaranta jöttem haza vagy a főti, vagy a füzérradványi kastélyba. Ilyenkor megengedték a szüleim, hogy én is részt vegyek a vadászaton. Hét vagy nyolcéves lehettem, amikor a füzérradványi vadsparkban lőttem az első ünömet. A birtokok fővadászai egészen ifjú koromtól kezdve tanítottak a vadászat mesterfogásaira.

Már kislányként is tudtam, és úgy is neveltek minket, hogy a füzérradványi kastély egy szálloda, egy komoly üzleti vállalkozás. Persze nyaranta mi is fürödhettünk a parkban épített strand medencéjében, telente pedig síelhattunk itt. Nagyon szerettem és mindig is büszke voltam erre a kastélyra, de számomra Lászlótanya és Fót jelentette az igazi otthon.

Mikor kényszerült elhagyni az országot?

13 éves voltam, amikor a szovjet csapatok 1944-ben elfoglalták Budapestet. Szüleimmel együtt Főtről Bécsbe menekültünk.

■ Bőröndök a kastélyszálló időszakát megelevenítő kiállításban

Svájcban fejeztem be az iskolát. Ezt követően sokféle dolgoztam: Argentínában építkezésen, majd a Felső-Amazonas vidékén, Peruban létrehoztam egy kávéültetvényt. Később gumifa-, banán- és borsültetvényeim is voltak. A kávé világpiaci árának zuhanásával megváltam a birtokomtól, és 1967-ben áttelepültem Angliába. Itt alapítottam meg a céget, amely főként brit és amerikai tőkeérdekeltségeket képviselt a harmadik világ országaiban, vagyis végül is bankár lettem. Nyelvi nehézségeim sosem voltak, hiszen neveltetésemhez az is hozzátartozott, hogy hat nyelven beszéljek. Nyugdíjba vonulásom után tértem vissza Magyarországra. Ekkor kezdeményeztem, hogy családom egykori főteli kastélyába visszatérhessek feleségemmel együtt. 1994-ben költözhettem be a szülői házba, de nem mint tulajdonos, csak mint bérlő.

Tudtad, hogy amikor szállodává alakították a kastélyt, a szarvas lett az épület szimbóluma? Keresd meg a szarvasos csillárt a kastélyban!

Színezz és számold meg, hány szarvas bújt el az erdőben!

Megoldás: 5 szarvas van a képen

Milyen érzés látni az újjászületett füzérradványi kastélyt?

Büszke és nagyon boldog vagyok amiatt, hogy ezt a kastélyt az elődeim létrehozták. Mindig felemelő érzés számomra, amikor ebben a varázslatos környezetben tudok időt tölteni. A rendszerváltás után hosszú ideig még látogatóba sem tudtam ide visszajönni. Amikor még csak néhány termét újítták fel, természetes volt számomra, hogy az innen elszármazott műtárgyak jelentős részét a kastélynak adományozom.

Örülök, hogy ma már bárki megcsodálhatja a korhűen felújított és újra berendezett tereket.

Élet a kastélyszállóban

Az újjászületett épületben a hajdani kastélyszálló életébe csöppen a látogató. A kiállítás úgy vezet körbe, mintha a hotel vendégeként érkezünk volna a kastélyba. Az archív fotók, fekete-fehér filmek, festmények és korhű berendezési tárgyak, valamint a digitális és interaktív eszközök testközelbe hozzák a kastély történetét és lakóinak életét. A személyzetet és a híres vendégeket megjelenítő

„beszélő képek” – egy szobalány, egy filmrendező vagy egy Afrika vadász – kalauzolnak az épületben. A kastély elegáns tereiben digitális eszközökkel elevenedik meg a hotel nyüzsgő, társasági élete. A hatalmas, faóriásokban gazdag kastélypark bérelhető nyugágyakkal és piknikosárral, sportszerekkel teli hátizsákkal aktív időtöltésre invitál, sőt vezetett parktúrán is részt vehetünk.

14 éves koromban jártam először Füzérradványban, de álomban sem gondoltam, hogy egyszer én is részese lehetek a kastély újjászületésének. Emlékszem, a többhektáros parkban számháborúztunk a barátokkal, most pedig már az új generációt láthatom kergetőzni a domboldalon. A munkánk egyik legfontosabb és legszebb része: értelmezhetően bemutatni hazánk ékköveit minden generáció számára. Úgy gondolom, ez a kiállítás kicsiknek és nagyoknak is izgalmas, hiszen interaktív módon mutatja meg az épület történetét. Ha a falak beszélni tudnának, sokat mesélnének a grófi család itteni életéről, arról, hogy az 1930-as években miként vált az ország népszerű luxusszállójává, valamint a II. világháborút követő államosítás nehéz napjairól és az azt követő szanatóriumi évekről. Számomra a kastély pincéjében működő szabadulószoza a legérdekesebb, ahol testközelből átérezhetjük, hogy min mehetett keresztül a család, amikor a szálló államosításáról szóló hírek felröppentek. Mintha valaki most azt mondaná nekünk, hogy minden, ami az otthonunkban fellelhető, az holnaptól az állam tulajdona. Szerintem mindannyian rögtön próbálnánk menteni a menthetőt. A szabadulószoza témája is ehhez kapcsolódik: kimenekíteni minél több értéket a kastélyból.

Györgi Henrietta, a NÖF NKft. turisztikai menedzsere

Meseautóval a múltba

■ Standard Coventry a kastély emeletén

2016 végén kaptam a megbízást a füzérradványi Károlyi-kastély kiállítási koncepciójának kialakítására és megvalósítására. Habár 3 órát kell utazni Budapestről ide, amint megláttam a parkot és a kastélyt, nem volt kérdés, hogy ez a helyszín minden pillanatot megér. Most, hogy elkészült, azt remélem, a látogatók átérzik ugyanazt az izgalmat, amit a kutató- és alkotófolyamat közben munkatársaimmal átélhettünk. Szinte nyomoztunk a bútorok és műtárgyak után, hogy visszakerülhessenek az üres, kifosztott termekbe. Egy igazi csoda volt, ahogyan a semmiből újjáéledt a kisemmizett épület.

Archív fotók inspirálta koncepció

Vallom és hiszem, hogy nem szabad kitalálni egy helyszíni történetet, az egyszer csak megmutatkozik a kutatások során. Itt is ez történt: a koncepció szinte magától kirajzolódott, amikor előkerültek a kastélyszálló időből (1938) származó enteriőr-fotók. Közgazdasági megfontolásból, marketingfogásként készültek ezek a felvételek és belőlük a képeslapok. Most pedig óriási segítséget nyújtottak a műtárgyak beazonosításában, de rendelkezésünkre álltak az 1906-os vásárlási leltárak, később pedig előkerült a szállodai leltárkönyv is egy művészettörté-

nész hagyatékából. Az örökösök a nehéz, I. világháború utáni időben is praktikusán gondolkodtak, Windischgrätz Mária megálmodta, és dr. Károlyi István – a közgazdász végzettségű gróf – megalkotta a szálló stratégiáját. Imponáló István gróf kiállása, hozzáállása, gondolkodásmódja, hiszen üzleti alapon kidolgozta a koncepciót, vissza tudta termelni a felvett hitelt és visszaforgatta a vállalkozásba. Eközben társadalmi érzékenysége okán árva gyerekek számára magánkórházat is üzemeltetett Budapest vonzaskörzetében.

A régmúlt élő emlékezete

A szállóvendég grófi és kastély „élményelemeket” kapott itt a kastélyhotel idejében. Komornyik és főkertész fogadta parolázva a vendégeket, alkalmanként a gróf is megjelent a kastélyban. Ebben az időben bontakozott ki a vadászati kultúra és annak turizmusipari oldala, elkezdődtek a szervezett vadásztatások. Megtiszteltetésnek számított a kor híres szaktekintélyei – Kittenberger Kálmán, Nádler Herbert vagy épp Széchenyi Zsigmond – nyomdokában vadászni itt, vagy ahol egy-több miniszterelnök vagy a kormányzó volt a díszvendég. A szálló reklámtevékenységének részeként a társasági élet újságaiban (Színházi Élet, Ünnepek) számoltak be ezekről a rangos eseményekről.

Újsághír témája volt az is, hogy benzinkút létesült a parkban. A kastélynak saját autói voltak, hiszen a sátorlajújhelyi vonatállomásról sofőrök fuvarozták az előkelő szállóvendégeket Füzeradványba, vagy vitték őket Kókapura vadászni. Az újságok arról is cikkeztek, hogy melyik hírességnek milyen típusú saját automobilja volt. Megírták például, hogy Károlyi István gróf BMW-vel járt.

Jobb kormányos Standard Coventry

Mivel az automobil jelképezi mindazt a könnyed eleganciát és fényűzést, ami a kastélyszálló vendégeire jellemző volt, mindenképp szerettem volna egy korhű oldtimer bemutatni a kiállításban. Bécsben találtunk rá erre az 1930-as Standard Coventryre, meglehetősen romos állapotban. Ahogy a füzerradványi autókat, úgy ezt is használhatták vadásztatásra és piknikezéshez. A viszonylag filigrán utasokra tervezett automobil jobb kormányos, ami a Károlyiak angolszász kötődésére is reflektál. Az angolszász kultúra követése ugyanis erőteljesen jelent meg a kastélyszállóban. A szabadidős lehetőségek leg-
többje is angol eredetű: a golftól az agyaggalamb lövészet

át a bridszig. Még a márványfolyosó bárputlja vagy a bármixer alkalmazása is innen eredeztethető.

Oldtimerhez VR-szemüveg

Az oldtimer restaurálása során a rajta lévő terepszínű festés helyett az eredeti vörös és vajszín került rá. Nem volt egyszerű feladat felvinni a kastély emeletére, hiszen a lépcsőforduló meglehetősen szűknek bizonyult a művelethez. Az egyetlen megoldás az volt, hogy szétszerelt állapotban, darabonként, kézben vittük fel a lépcsőn az autót, de még így is meggyűlt vele a bajunk. Habár a fődém terhelése miatt nem került bele a motor, az oldtimer nem csak műtárgy funkcióval bír: a korabeli utakon száguldozhat, aki a volánja mögé ül. VR-szemüveg segítségével a '30-as években ajánlott útvonalon, virtuálisan Lászlótanyáig vagy Kókapuig is elautózhattunk vele. Az utasok pedig a kastély 360 fokos felülnézeti képét élvezhetik szintén a VR technológiának köszönhetően.

Utazzanak vissza a kastélyszálló izgalmas világába, amikor Füzerradványban járnak!

Tóth G. Péter történész, néprajzos muzeológus, a kiállítás kurátora

*Foglaljon szállást
az egykori kastélyszálló villaépületei egyikébe!*

Email: szallas.fuzerradvany@nofnkft.hu • Tel.: +36 30 742 3124

NÖF

Nemzeti Örökségvédelmi
Fejlesztési Nonprofit Kft.

nof.hu · fuzerradvanyikastely.hu
facebook.com/nofnkft · instagram.com/nofnkft

Múltunk
jelen időben

NEMZETI KASTÉLYPROGRAM
ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM

nkvp.hu · facebook.com/nkvp
instagram.com/nkvp

